

Tötterman

6.11.2025

353/04.01.01/2025

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta
StV@eduskunta.fi

sosiaali- ja terveysvaliokunnan kokous 11.11.2025

Asia: HE 112/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle yleistukea koskevaksi lainsäädännöksi

Yleistä lakiesityksestä

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta pyytää kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle yleistukea koskevaksi lainsäädännöksi (H 112/2025 vp). Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi työttömyyden aikaista perustoimeentuloa käsittelevä laki. Yleistukea maksettaisiin työttömän työnhakijan työmarkkinoille hakeutumisen tai palaamisen edellytysten edistämiseksi ja parantamiseksi. Tukena se korvaisi nykyisen peruspäivärahan ja työmarkkinatuen. Yleistuki edellyttäisi taloudellisen tuen tarvetta eli olisi harkinnanvarainen etuus. Yleistuen täysimääräinen määrä olisi työttömyysturvalaissa säädetyn ansiopäivärahan perusosan suuruinen ja saajan työtulot soviteltaisiin kuten työttömyysturvalain mukaisesti ansiopäivärahan saajan työtulot sovitellaan.

Ilman peruskoulun tai lukion jälkeistä tutkintoon johtavaa, ammatillista valmiuksia antavaa koulutusta olevalle, tuki maksettaisiin 21 viikon odotusajan jälkeen. Vanhempiensa taloudessa elävälle tuki maksettaisiin osittaisena. Laissa tiukennettaisiin myös yleistukea saavan työnhakijan palveluprosessia koskevaa sääntelyä. Yleistuki rahoitettaisiin nykyistä peruspäivärahaa ja työmarkkinatukea vastaavalla tavalla sekä valtion varoista että tukea saavan kotikunnan rahoitusosuudella. Esitys liittyy pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman tavoitteeseen toteuttaa perusturvan uudistus parantamalla työnteon kannattavuutta, sujuvoittaa sosiaaliturvaa sekä yksinkertaistaa etuusjärjestelmää.

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:n kanta esitettyihin muutoksiin

Yleistuen rahoitusosuudet olisivat esityksen mukaan yhtenevät nykyisten työmarkkinatuen ja peruspäivärahan rahoitusosuuksien kanssa. Tarveharkintaisuus ja vanhempiensa taloudessa asuvien tuen osittaisuus tulisi laskemaan etuuskuluja vähäisessä määrin. Edelleen vaikutukset verokertymään arvioidaan vähäisiksi. Kuntatalouden kestävyys kannalta Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT kannattaa esitettyä kustannusneutraaliutta.

Uudistuksella arvioidaan olevan vähäisiä vaikutuksia työllisyyteen - siitäkin huolimatta, että yleistukea saavan palveluprosessiin työvoimaviranomaisessa ehdotetaan uusia, nykytilaan verrattuna tiukempia, normeja. Esityksellä säädettäisiin

Tötterman

6.11.2025

353/04.01.01/2025

yleistuen saajille aktivointijakso, joka toteutettaisiin työvoimaviranomaisen tiloissa järjestettävänä ja kasvokkain tapahtuvana työnhakukeskusteluina. Nykytilassa vain työnhakijan palveluprosessin käynnistävä alkuhaastattelu tulee järjestää lähtökohtaisesti kasvokkain tapahtuvana tapaamisena. Muiden osalta työnhakukeskustelut tulee järjestää työnhakijan palvelutarve ja olosuhteet huomioon ottaen tarkoituksenmukaisimmalla tavalla.

Hallituksen esityksessä referoidaan kolmea tutkimusta palveluprosessin sääntelyyn liittyen. Cardin työryhmineen (2015) osoitti, että työttömien keskustelut ovat vaikuttavampia, kun ne toteutetaan alkuvaiheessa ja liittyvät osaamisen kehittämiseen ja tuettuun työllistymiseen yrityksiin. Vaikka hallituksen esityksessä ei tätä tuoda esille, ko. tutkimukseen perusteella vaikutukset olivat suurempia tietyissä asiakasryhmissä. Palveluntarjoamisen painopisteen siirtäminen esim. pitkäaikaistyöttömien joukkoon nostaisi tutkittujen palveluiden kustannusvaikuttavuutta.

Vehkasalon (2020) mukaan paikallisten TE-toimistojen lakkauttaminen vuoden 2013 työvoimapalvelu-uudistuksen yhteydessä kasvatti työttömyyttä kasvokkain tapahtuvan palvelun lakkauttamisen myötä. On kuitenkin huomioitava, että kyseisen uudistuksen myötä palvelut myös siirtyivät maantieteellisesti kauemmas asiakkaista, kun toimistoverkkoa supistettiin entisestä 74 toimistosta 15 toimistoon. Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastusmuistion (diaarinumero 305/54/2018) mukaan toimistoverkon pienentäminen pidensi työttömyyden keskimääräistä kestoja noin 2–3 viikolla.

Cheung työryhmineen (2019) puolestaan havaitsi Ruotsissa, että samoihin työllisyysvaikutuksiin päästään riippumatta siitä, järjestetäänkö tapaamiset kasvokkain vai etänä. Ruotsissa työvoimapalvelut ovat organisoituneet vahvasti lähipalveluksi paikallisiin toimipisteisiin, vaikka toimijana onkin valtakunnallinen viranomainen. Yhteenvetona näistä tutkimuksista voidaan todeta, että työvoimapalvelut ovat vaikuttavampia, kun ne tarjotaan ja toteutetaan yksilöllisesti vastaamaan asiakkaan palvelutarpeeseen paikalliset tekijät huomioon ottaen. Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT muistuttaa, että työvoimapalvelujen järjestämisvastuun kuntasiirron tavoitteena oli edistää työllisyyttä nimenomaan paikalliseen ekosysteemiin tukeutuen.

Tutkimusevidenssin vastaisesti nyt ehdotetaan säädettäväksi tiukemmista ehdoista, miten työttömän palveluprosessia tulee toteuttaa työvoimaviranomaisessa. Vaikka ehdotettu tiukennus palveluprosessissa ei lisäisikään työllisyyttä, ts. lisää työnhakijan todennäköisyyttä työllistyä, voi sillä olla negatiivisia seurauksia työvoimaviranomaisen mahdollisuuksiin edistää alueen työllisyyttä. Myös työttömälle työnhakijalle voi sääntelyn tiukentaminen johtaa epätarkoituksenmukaisiin tilanteisiin. Tilanteissa, joissa työvoimaviranomainen tuottaa tai hankkii asiakkaalle työhönvalmennuspalvelun, ja edistytään työpaikalla tapahtuvaan työkokeiluun, ei jatkossa voitaisi työnhakukeskustelua järjestää verkostomaisesti työnantajan tiloissa. Työnhakijan tulisi sen sijaan keskeyttää kokeilu ja saapua työvoimaviranomaisen tiloihin tapaamista varten.

Henkilöstöresurssin ohjaaminen lainsäädännöllä tehtäviin tavalla, jotka eivät edistä työllisyyttä, vähentävät samalla mahdollisuuksia tuottaa ja suunnata tarpeenmukaisia palveluja sekä henkilö- että työnantaja-asiakkaille. Tämän vuoksi Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT ei kannata ehdotettua työttömän aktivointijaksoa

Tötterman

6.11.2025

353/04.01.01/2025

koskevaa sääntelyä. Sen sijaan palveluprosessia koskevaa sääntelyä tulee purkaa, jotta työvoimaviranomainen voisi käyttää ja suunnata resurssejaan tarkoituksenmukaisesti alueensa työllisyyden edistämiseen.

Kunta- ja hyvinvointialuetyöntajat KT perustelee ehdotustaan palveluprosessin sääntelyn purkamisesta sillä, ettei työvoimaviranomaisen tehtävistä ole enää syytä säätää samalla tavalla kuin valtion tuottaessa työvoimapalveluja TE-toimistoissa. Työvoimapalveluiden ja työttömyysturvan rahoitusmallit pakottavat kuntia ja työllisyysalueita etsimään alueelleen optimaalisimmat työllisyyttä edistävät palvelut, palvelumallit ja -prosessit. Tästä syystä sääntely väistämättä vaikeuttaa alueen tarpeiden ja mahdollisuuksien huomioimista ja siten johtaa kuntatasolla lisääntyneisiin kustannuksiin ilman vastaavaa hyötyä.

Kunta- ja hyvinvointialuetyöntajat KT haluaa tuoda esille perusteluinaan myös Valtiontalouden tarkastusviraston vuoden 2023 tarkastuskertomuksen (16/2023) havainnot. Tarkastuskertomuksessa työttömän palveluprosessia moitittiin liian kaavamaiseksi ja epäyksilölliseksi. Asiakkaan näkökulmasta tämän katsottiin johtavan liian usein joko yli- tai alipalveluun. Edelleen VTV nosti tarkastuskertomuksessaan esille henkilöstöresurssien epätarkoituksenmukaiseen käyttöön, kun sitä ei voitu kohdentaa enemmän tarpeessa oleviin. Kunta- ja hyvinvointialuetyöntajat KT esittää, että esityksen palveluprosessia koskevista sääntelystä luovutaan työvoimaviranomaisen kustannusvaikuttavan palvelun järjestämistä haittaavina.

KUNTA- JA HYVINVOINTIALUETYÖNANTAJAT KT